

Wyrok z dnia 17 listopada 2000 r.

II UKN 54/00

Warunkiem ubezpieczenia rolnika, który podejmuje pozarolniczą działalność gospodarczą, jest trwające nieprzerwanie przynajmniej przez jeden rok podleganie z mocy ustawy ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie, poprzedzające bezpośrednio datę rozpoczęcia tej działalności (art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.).

Przewodniczący SSN Teresa Romer, Sędziowie SN: Stefania Szymańska (sprawozdawca), Maria Tyszel.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 17 listopada 2000 r. sprawy z wniosku Zygmunta C. przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziałowi Regionalnemu w P. o podleganie ubezpieczeniu społecznemu rolniczemu, na skutek kasacji organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 29 października 1999 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok oraz poprzedzający go wyrok Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Przemyślu z dnia 9 czerwca 1999 r. [...] i oddalił odwołanie Zygmunta C. od decyzji Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziału Regionalnego w P. z dnia 6 maja 1999 r. [...], nie obciążając wnioskodawcy kosztami postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e

Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddział Regionalny w P. w decyzji z 6 maja 1999 r. stwierdziła ustanie w odniesieniu do Zygmunta C. rolniczego ubezpieczenia społecznego - zarówno wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego jak i emerytalno-rentowego - od 1 lipca 1998 r. W uzasadnieniu podkreślono, że wnioskodawca podjął pozarolniczą działalność gospodarczą od 15 maja 1998 r., a przed tą datą podlegał przez okres krótszy niż jeden rok rolniczemu ubezpieczeniu

społecznemu i dlatego, wobec niespełnienia warunku z art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.), podlega od daty rozpoczęcia działalności gospodarczej ubezpieczeniu społecznemu z tego tytułu.

Wyrokiem z 9 czerwca 1999 r. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Przemysłu zmienił zaskarżoną decyzję poprzez ustalenie, że wnioskodawca nadal podlega od dnia 1 lipca 1998 r. rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu z mocy ustawy w pełnym zakresie. W uzasadnieniu Sąd podniósł, że wnioskodawca rozpoczął prowadzenie działalności gospodarczej 15 maja 1998 r. Jest on właścicielem gospodarstwa rolnego o powierzchni 30 ha przeliczeniowych. Podlegał ubezpieczeniu pracowniczemu w okresie od 1 kwietnia 1996 r. do 31 maja 1996 r., a następnie od 1 kwietnia 1997 r. do 30 czerwca 1997 r. i w tym czasie został wyłączony z podlegania rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu z mocy ustawy. Podleganie rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu zostało stwierdzone decyzją z dnia 6 maja 1999 r., którą to jednocześnie wyłączono go z podlegania temu ubezpieczeniu od 1 lipca 1998 r. W ocenie Sądu podjęcie przez wnioskodawcę działalności gospodarczej „nie spowodowało ustania ubezpieczenia rolniczego, gdyż spełniona została przesłanka określona w art. 5a, wnioskodawca opłacił składki za cały okres ubezpieczenia, tj. od 1 lipca 1997 r. do 30 czerwca 1998 r., a więc nieprzerwanie przez jeden rok (...), ponadto w tym okresie nie podlegał innemu ubezpieczeniu ani nie miał ustalonego prawa do renty lub emerytury (...), nie odprowadzał też składek ubezpieczeniowych z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej, regulował wszak do daty wyrokowania składki na ubezpieczenie rolnicze”.

Wyrokiem z 29 października 1999 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację organu rentowego jako nieuzasadnioną. Sąd Apelacyjny stwierdził, iż wyrok Sądu pierwszej instancji jest trafny, pomimo błędnego uzasadnienia. W motywach wyroku Sąd Apelacyjny podkreślił, iż Zygmunt C. od 1993 r. jest właścicielem gospodarstwa rolnego o pow. 30,69 ha przeliczeniowego. Od 1 marca 1989 r. do stycznia 1999 r. prowadził działalność gospodarczą, którą kilkakrotnie zawieszał, jak również podejmował w tym okresie zatrudnienie w oparciu o umowę o pracę, co spowodowało jego wyłączenie przez KRUS-Oddział Regionalny w P. z podlegania w pełnym zakresie rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu. W związku z prowadzoną działalnością gospodarczą od 1989 r. i jej wielokrotnym zawieszaniem, organ rentowy decyzją z dnia 20 maja 1995 r. stwierdził podleganie Zygmunta C. rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu w

pełnym zakresie z mocy ustawy, stwierdzając jednocześnie obowiązek opłacania składki wraz z odsetkami z tytułu powstałych zaległości, w tym od 1 stycznia 1995 r. W oparciu o powyższe Sąd Apelacyjny ustalił, że Zygmunt C. w okresie od 1 stycznia 1995 r. do 30 marca 1996 r. nieprzerwanie podlegał rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu z mocy ustawy w pełnym zakresie przez okres 1 roku 2 miesiące i 29 dni. Wnioskodawca – wywiódł dalej Sąd Apelacyjny – ponownie rozpoczął prowadzenie działalności gospodarczej 15 maja 1998 r. Przed tą datą od 1 lipca 1997 r. podlegał rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu, tj. po zaprzestaniu wykonywania zatrudnienia w oparciu o umowę o pracę z dniem 30 czerwca 1997 r.

Argumentacja Sądu pierwszej instancji, która w istocie sprowadza się do jednoznacznego stwierdzenia, że Zygmunt C. w związku z podjętą w dniu 15 maja 1998 r. działalnością gospodarczą podlegał nieprzerwanie co najmniej rok rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu z mocy ustawy, tj. od 1 lipca 1997 r. do 30 czerwca 1998 r., gdyż w tym to czasie opłacał składki z tytułu tego ubezpieczenia, jest nietrafna. Sam fakt opłacania składek w ramach systemu ubezpieczeniowego rolników nie jest równoznaczny, w sytuacji dotyczącej wnioskodawcy, z podleganiem rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu w związku z niepodzielnością tejże składki, tj. obowiązkiem opłacania jej kwartalnie (art. 4 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników). Fakt rozpoczęcia działalności gospodarczej w dniu 15 maja 1998 r. spowodował konieczność opłacenia składki z tytułu rolniczego ubezpieczenia społecznego za II kwartał 1998 r., co nie oznacza, że to właśnie stanowiło o spełnieniu w odniesieniu do wnioskodawcy przesłanki z art. 5a, tj. nieprzerwanego podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie z mocy ustawy przez 1 rok, tj. według ustaleń Sądu, od lipca 1997 r. do 30 czerwca 1998 r.

W ocenie Sądu Apelacyjnego wnioskodawca jednak nadal winien podlegać rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu w pełnym zakresie, a to z tej przyczyny, że podjęcie przez niego działalności gospodarczej 15 maja 1998 r. poprzedziło jego podleganie rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu z mocy ustawy w pełnym zakresie przez okres 1 roku 2 miesiące i 29 dni, tj. od 1 stycznia 1995 r. do 30 marca 1996 r., co stanowi spełnienie przesłanki, o jakiej mowa w art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników i co skutkuje, że nadal podlega temu ubezpieczeniu. Zarzuty apelacji należy uznać za zasadne w tej części, w której kwestionują argumentację Sądu pierwszej instancji, iż wnioskodawca w okresie od lipca 1997 r. do czerwca 1998 r. legitymował się nieprzerwanym jednorocznym okresem

podlegania rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu. Organ rentowy nie wziął jednak pod uwagę podlegania przez wnioskodawcę rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu z mocy ustawy w pełnym zakresie w okresie od 1 stycznia 1995 r. do 30 marca 1996 roku.

W kasacji Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddział Regionalny w P. zarzuciła naruszenie prawa materialnego poprzez błędną wykładnię art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników i wniosła o uchylenie wyroków Sądów obu instancji, obciążenie kosztami postępowania wnioskodawcy oraz zasądzenie kosztów zastępstwa adwokackiego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzuty kasacji i jej wniosek są w pełni uprawnione. Zgodnie z art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 1998 r. Nr 7, poz. 25 ze zm.) rolnik (domownik), który podlegając ubezpieczeniu społecznemu w pełnym zakresie z mocy ustawy nieprzerwanie 1 rok, podejmuje działalność gospodarczą, nie będąc pracownikiem i nie pozostając w stosunku służbowym, podlega nadal temu ubezpieczeniu, chyba że złoży Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych lub Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oświadczenie, że chce podlegać innemu ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej.

Wykładnia tego przepisu stanowiła już przedmiot rozważań Sądu Najwyższego. I tak: w wyroku z 3 grudnia 1998 r., II UKN 343/98, (OSNAPiUS 1999 r. nr 2, poz. 74), Sąd Najwyższy stwierdził, iż - stosownie do art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników - warunkiem podlegania rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu przez rolnika (domownika), który podejmuje pozarolniczą działalność gospodarczą jest uprzednie, trwające nieprzerwanie przynajmniej przez jeden rok podleganie z mocy ustawy ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie. Do takiego wniosku Sąd Najwyższy doszedł po dokonaniu wykładni gramatycznej tego przepisu. Wskazuje na to bowiem konstrukcja gramatyczna pierwszego zdania tego przepisu, które ma decydujące znaczenie w sprawie. Zdanie to ma dwa orzeczenia w określonym następstwie czasów. Użycie dla pierwszego orzeczenia, tj. dla czasownika „podlegać”, formy imiesłowu czynnego w postaci nie-

dokonanej oznacza rozpoczęcie tej czynności i jej trwanie przez okres wskazany w tym przepisie (nieprzerwanie co najmniej 1 rok) zanim nastąpi czynność określona drugim orzeczeniem, a więc zanim rolnik podjął pozarolniczą działalność gospodarczą. Prawo wyboru pomiędzy ubezpieczeniem społecznym rolników a innym ubezpieczeniem (zbieg systemów ubezpieczeń społecznych) przysługuje zatem tylko rolnikowi (domownikowi), który podjął pozarolniczą działalność gospodarczą po okresie 1 roku nieprzerwanego podlegania rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu.

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę w pełni podziela to stanowisko. Kontynuując zaś ten kierunek orzecznictwa należy dodać, iż przez „uprzednie” trwające nieprzerwanie przynajmniej przez jeden rok podleganie z mocy ustawy ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie należy rozumieć podleganie temu ubezpieczeniu bezpośrednio przed dniem rozpoczęcia pozarolniczej działalności gospodarczej, jak to słusznie wywiedziono w kasacji. Treść przepisu art. 5a nie uprawnia do wniosku, jak to przyjął Sąd Apelacyjny, że może chodzić o podleganie ubezpieczeniu rolniczemu w innym okresie.

W sprawie jest oczywiste, że wnioskodawca przed podjęciem w dniu 15 maja 1998 r. pozarolniczej działalności gospodarczej nie legitymował się jednorocznym nieprzerwanym okresem podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników z ustawy w pełnym zakresie poprzedzającym bezpośrednio podjęcie tej działalności. Wynika to bowiem zarówno z ustaleń Sądu pierwszej instancji, jak i Sądu drugiej instancji. Kasacja okazała się zatem uzasadniona i dlatego Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok oraz poprzedzający go wyrok Sądu Okręgowego i oddalił odwołanie wnioskodawcy od decyzji organu rentowego na mocy art. 393¹³ KPC, nie obciążając wnioskodawcy kosztami postępowania kasacyjnego (art. 102 KPC).

=====